

Resnica o münchenskih in freisinških arhivih

»Z velikim priznanjem se spominjam Muzejskega društva v Škofji Loki, ki je založilo izdajo mojega življenjskega dela (...) S prav posebnim poudarkom pa velja moja hvaležnost guvernerju Narodne banke Slovenije Svetu Kobalu, ki mi je ves zavzet za moje delo pred dolgimi leti kot predsednik občine Škofja Loka znal oskrbeti finančna sredstva in mi s tem omogočil sistematično delo v zakladnici loških arhivalij – v münchenskih arhivih.«

Tako piše dr. Pavle Blaznik v predgovoru k svoji knjigi *Škofja Loka in loško gospostvo* v loškem jubilejnem letu 1973. V to knjigo, ki mi jo je mama dala za rojstni dan, je naslednje leto stric Niko Kavčič napisal posvetilo:

»Da zgodovinska dejstva ne bi bila potvorjena, je resnici na ljubo, v gornjem delu zadnje piščeve trditve treba popraviti. V svežem spominu mi je ostala zamisel, ki sem jo v časih 1950–1954 gojil, da bi v loškem predelu ohranili čim več blaga in bodočim pokolenjem omogočili boljše spoznavanje njene zgodovine. Zato sem na svojo pobudo in tudi odgovornost ustvaril zamisel in predlagal profesorju Pavletu Blazniku, da potuje na študijsko delo na Bavarsko, kjer naj bi v državnem muzeju v Münchnu in Freisingu iz arhivskega materiala posnel zgodovinske zanimivosti, ki se tičejo Škofje Loke in okolice. V moji takratni organizaciji v Münchnu je deloval tov. Tajnik Bojan iz Kranja, ki je profesorju pomagal pri organizaciji njegovega dela, predvsem pa je iz devizne blagajne poravnaval vse stroške, ki jih je imel z bivanjem, zlasti pa za filmske posnetke številnih dokumentov, ki jih je prinesel s seboj. Profesor se je v Münchnu zadrževal 6 mesecev in je samo bivanje stalo takrat (1953 l.) DM 6.000. Posebej pa so bili plačani ostali stroški. Zasluga Sveta Kobala izražena na prejšnji strani pa naj bi bila v vsej akciji predvsem v tem, da je bil tudi on navdušen in se ogreval za tako delo. Loka, julij 74.«

2. julija 1984 in ponovno 15. junija 1991 piše Niko Kavčič Zgodovinskemu arhivu Ljubljana, Enota v Škofji Loki: *»Pokojni slovenski znanstvenik dr. Pavle Blaznik bo v vaši arhivski zakladnici zavzel pomembno mesto. Kot skromen arhivski prispevek vam odstopam fotokopije dveh pisem, ki sva jih leto dni pred*

njegovo smrtjo izmenjala. Morda bodo kdaj v bodoče koga zanimala. S spoštovanjem, Niko Kavčič».

Priložil je original pisma dr. Blazniku, ki mu ga je 26. junija 1983 poslal ob njegovi osemdesetletnici, in kopijo odgovora dr. Blaznika. Pismo je datirano s 30. junijem 1983 in oba akterja menda zaslužita, da je objavljeno v Loških razgledih:

Dragi in spoštovani tovariš Niko Kavčič!

Med številnimi pismi in drugo pošto, ki me je v teh dneh zasipala, je tudi Vaše obsežno pisanje, ki me je izredno razveselilo in se Vam zanj pristrčno zahvaljujem. Živo se spominjam tistih časov, ko smo skupaj – vsak pač na svojem področju – žrtvovali ogromno časa loške-mu ozemlju in njegovim problemom. Življenje nas je seveda razteplo na razne strani, postavljalo nas je tudi na odgovorne položaje, toda vedno smo ostali ob vsem zvesti svojemu rodnemu mestu, ki smo mu hoteli služiti po svojih najboljših močeh. Ob ponovnem in ponovnem branju Vašega dragega pisma se živo skušam vključiti v takratna dogajanja, kjer smo bili akterji – nekateri predvsem pri političnem življenju, drugi pri kulturnem usmerjanju. Zadnjo nedeljo v avgustu – tik pred izbruhom svetovne vojne 1939 – smo odpirali prve muzejske prostore na Rotovžu. Po končani vojni je bila naša misel spet v Loki, čeprav sem imel polne roke dela v Celju, kjer mi je bilo zaupano

Škofja Loka – do leta 1803 sedež loškega gospostva. »Na ta razglednik in na podobne hodim na samopremišljevanje in očiščevanje«, je napisal avtor fotografije ter Nikov prijatelj in sodelavec Marijan Masterl za njegov rojstni dan, decembra 1997.

vodstvo gimnazije. Takrat smo se selili v puštalski grad, ki nam je kmalu postal pretesen in sledila je tretja faza, ko smo pridobili loški grad za muzej, kjer se je naša ustanova šele mogla razmahniti.

Tak razmah je bil mogoč samo ob polnem razumevanju in izdatni podpori loških gospodarskih faktorjev, ki so nam bili vedno trdno ob strani. Med te sodite tudi Vi, ki smo Vas vedno kot takega cenili in spoštovali. Kako zanimivo je danes brati, da ste že okrog 1950 obiskali Freising, kjer ste imeli možnost ogledati si njegove znamenitosti, ki jih je polno na vsak korak. In kako Vam moram biti hvaležen, da sem prav v Vas imel najboljšega prijatelja, ki mi je izdatno pomagal, da sem imel možnost temeljito raziskati münchenske arhive, ki hranijo neizčrpne zaklade, iz katerih je bilo moč napisati zgodovino freisinškega loškega gospostva, ki sodi med najdragocenejše v plejadi freisinške posesti.

Preteklo sredo sem bil na povabilo predsednika loške občine gost pri njem in to v krogu vseh vodij posameznih občinskih sektorjev. Tedaj mi je bila dana prilika, da sem v svojem nagovoru omenil tudi nekaj historiata v zvezi z mojim pisanjem knjige »Škofja Loka in loško gospostvo«. V teh besedah sem se posebno spomnil dragocene pomoči, ki ste mi jo naklonili prav Vi in preko Vas Vaši najbližji sodelavci; posebej sem se spomnil še Vladimirja Logarja pa pok. Bojana Tajnika in seveda Borisa Kraigherja, takratnega notranjega ministra. Brez te izdatne pomoči bi mi ostal tako dragoceni material zapečaten s sedmi mi pečati.

Te vrstice sem Vam napisal ob svojem življenjskem jubileju, ko mi visoka leta kar naprej dopovedujejo, da se spominjam preteklih časov v večji meri kot sedanjosti in da ne delam velikih načrtov za bodoče. Dragi tovariš Niko! Hvala lepa za veliko pozornost, prisrčno se Vam zahvaljujem za velikodušno pomoč pri mojem loškem javnem življenju in bodite mi iskreno pozdravljeni.

Vaš vdani Pavle Blaznik

In kaj mu je 26. junija 1983 pisal Niko Kavčič? Nekatera dejstva je že v Loških razgledih in Gorenjskem glasu osvetlil Miha Naglič, edini, ki se je lotil tega segmenta loške zgodovine in ki je, glede na vsebino pisem, moralo biti zamolčano do današnjih dni:

Spoštovani tovariš profesor Pavle Blaznik!

Ob prazniku in proslavi Vašega življenjskega jubileja, ki je potekalo na občnem zboru Muzejskega društva v Škofji Loki, nisem bil prisoten. Zaradi tega se želim po tej poti tudi jaz pridružiti številnim častilcem, ki so Vam želeli vse najboljše in se obenem zahvaliti za Vaš življenjski duhovni zaklad, ki ste ga ustvarili in darovali ne samo loškim pokoljenjem, temveč tudi v zakladnico slovenske kulturne zgodovine.

Pravico, da Vam sporočam svoje najiskrenejše želje, da bi še naprej tako plodovito delovali, povezujem s tisto izvirno idejo, zaradi katere sem bil še tudi sam v času okrog 1952 v Loki prizadeto dejaven. Zato sem tudi osebno izredno zadovoljen, da smo v naši generacijski dobi, vsem razburkanim časom navkljub že tako zgodaj nekatere stvari pravočasno in pravilno razumeli, predusem pa tudi pogumno poduzeli. Z Vašim uspešnim delom ste zagotovo ponudili obilo delovnih vzgledov svojim posnemovalcem v širši in ožji domovini. Prepričan sem, da se bodo na Vaših dragocenih življenjskih dosežkih, lahko oplajali tudi novi škojfeloški duhovni ustvarjalci, saj ste jim ustvarili dovolj široko znanstveno podlago. To pa je obenem napotilo raznim sestavljavcem zgodovinskih dogajanj, da bodo ob dnevnem reševanju življenjskih problemov mislili tudi na zgodovinski arhivski fond, ki naj bodočim zgodovinskim analitikom omogoča lažje delo. Ta zavest je še posebej potrebna danes, ko smo pravzaprav sami gospodarji in ustvarjalci svoje zgodovine.

Ko sem zgoraj omenil tisto izvirno idejo, sem imel v mislih pobude, ki so me tedaj pritegovale, da bi tudi v Škofji Loki zaživelo več vsestranske dejavnosti. Kadrovske osvežitve, smelejše in kakovostnejše gospodarske iniciative ter oživitve in poglobitev dela na kulturnih tradicijah Škofje Loke; to so bile osrednje misli, ki so me takrat še intenzivno zaposlovale mimo mojih poglavitnih zadolžitev na drugem področju.

Mislím, da je prav, da Vam kot raziskovalcu zgodovinske resnice tudi jaz pomagam k razsvetlitvi nekaterih dogajanj, ki se tičejo Vaše aktivne vključitve v renesanso škojfeloške muzejske dejavnosti. Že okrog l. 1950 sem obiskal samostan in mesto Freising. Vedno bolj je v meni dozorevala misel, da bi se morali dokopati do izvirnikov, ki bi nam kaj več povedali o življenju v nekdanji Škofji Loki. Splet mojih delovnih okoliščin in moja tradicionalna navezanost na Loko sta pač ustvarila podlago, da se je izoblikovala omenjena ideja o oživljenju muzejske dejavnosti. Kot sem takrat razmišljal in razpravljal o številnih ljudeh, ki naj bi se povrnilo na delo v Loko, tako sem spremljal tudi Vašo profesorsko dejavnost v Celju. Kot planinec sem bil pretresen ob tragični nesreči, ki je doletela Vašega sina v Savinjskih Alpah. Slog

mojega dela pa je bil prilagojen razmeram, zato sem deloval in občeval večji del le na posreden način. Po Vaših sporočilih je zaradi tega tudi razvidno, da Vam ni bilo nikoli posredovano, da sem bil takrat, ko sem sprožil idejo in predlog, da bi Vas prosili za težavno delo v muzejih na Bavarskem, že pred tem pridobil privoljenje takratnega notranjega ministra pok. Borisa Kraigherja za Vaše delovanje, bivanje in plačilo stroškov. Povem Vam lahko, da me je o Vaših delovnih problemih v Münchnu zelo redno obveščal pok. Bojan Tajnik. Često sva osebno ali pismeno obravnavala Vaše življenjske in delovne probleme, s katerimi je bilo pač povezano Vaše zahtevno delo. Spominjam se, da sem ga večkrat povprašal za Vaše počutje in vselej mi je odgovarjal, da z intenzivnim delom lajšate notranjo tesnobo.

Na podoben način je potekalo delo tudi v Škofji Loki, še posebej z Vami, kjer je posredniške razgovore prevzel in opravljal Sveto Kobal, kar je že po skupno zasnovanem dogovoru spadalo v njegovo novo politično področje.

Mogoče bi bilo koristno, če bi se lahko kdaj osebno pogovorila, vendar v razmerah kakršne so se potem razvile, kasneje to ni bilo več mogoče. Naj Vam ob tej priložnosti navedem samo nekatere zadržke. Moj do takratni prijatelj in somišljenik ter Vaš kasnejši sodelavec, je po našem uspešnem nekaj letnem sodelovanju, kasneje kot političen nosilec začel spreminjati odnose in predvsem na moj račun pričel dajati umazane politične etikete. Preobrat mi je bil še toliko nerazumljiv, ker je bila njegova uradna pozicija v začetnem obdobju zelo revna. Moji najbližji takratni sodelavci bodo še vedeli, predvsem Vladimir Logar, kaj vse je bilo potrebno postoriti in zgladiti v Ljubljani kot v Loki, da je končno mogel prevzeti mesto župana in s tem izpolniti naše politične načrte. Ko mi je v tem šokantnem obdobju prišla na ušesa še ena izmed njegovih »razrednih« očen, po kateri me je razvrstil med meščanske sopotnike revolucije, sem to razumel tako, da na tej zvezi lahko uživam milost, samo še kot njegov hlapec. Raje kot to, sem se sprijaznil z ugotovitvijo: »Zamorec, svoje delo si opravil, zdaj pojdi.« Navsezadnje pa je bila večina mojih načrtov do takrat izpolnjenih.

Kasnejši razvoj je v marsičem zasekal globoke rane ter spremenil in na novo vzpostavil osebna razmerja, ki so imela za marsikoga boleče posledice. V naša začetna dogajanja je zato potrebno posvetiti še z druge strani. Kot prizadetemu loškemu zgodovinarju Vam želim zagotoviti, da sem poskrbel, da bo bodoči kronist loške zgodovine dobil še nekatera izvirna pojasnila o temeljnih izhodiščih novejšega škojeloškega razvoja, ki se je začelo sočasno tudi z Vašo aktivno vključitvijo. Ta pojasnila bodo morala v marsičem objektivizirati dosedanje predstave, ki sedaj vse preveč trpe na moralnih vrednotah.

Če sem Vas ob Vašem jubileju zaposlil še s temi obrobnimi vestmi, mi oprostite, vendar sem intimno smatral, da imate kot priznani in izključni škofjeloški zgodovinar pravico in dolžnost, da ste z domačim dogajanjem seznanjeni.

Še enkrat Vam želim, da bi Vam zdravje omogočilo še nove delovne uspehe in hvala za pozornost.

Lepo Vas pozdravljam, Kavčič Niko

Srečanje z dr. Adolfom Eichenseerjem, v Bohinju, leta 1967. Z njim je Niko Kavčič že leta 1950 obiskal Freising. Dr. Eichenseer je bil v osemdesetih in devetdesetih letih preteklega stoletja predsednik Bavarsko-slovenskega kluba.

Potemtakem je bil dr. Pavle Blaznik edini, ki se je Niku Kavčiču, junija 1983, za njegov prispevek k iskanju korenin loške zgodovine, zahvalil: »Brez te izdatne pomoči bi mi ostal tako dragoceni material zapečaten s sedmimi pečati«. Z vsebino obeh pisem je verjetno vprašanje, »kdo je omogočil prof. Pavletu Blazniku, da je lahko šel v München raziskovat freisingške arhive«, razčiščeno, če citiram Miho Nagliča iz nekrologa Niku Kavčiču v Loških razgledih 58.

Nikogar omenjena korespondenca ni zanimala ali ni smela zanimati. Očitno niti v samostojni Sloveniji ni

bilo ne volje in ne želje, da bi vlogo pokojnega Nika Kavčiča vsaj v okviru Muzejskega društva postavili na pravo mesto. Pravzaprav edino v rodni Loki, ki ji je posvetil vse življenje, ni bil deležen zahvale, kaj šele priznanja. Morda zato, ker je bil obakrat, ko bi sadovi osamosvajanja začeli uspevati, na napačni strani.

V obširnem osebнем arhivu Nika Kavčiča je še več zanimivih dokumentov, ki med drugim opisujejo loške razmere v zgoraj omenjenih obdobjih. Zlasti pisni zagovori štirih domačinov pred CK ZKS, ki so se ustvarjalno vključili v razvoj loške občine v začetku petdesetih let in bili zato zahrbtno grdo kritizirani, še čakajo na objavo.

VIRI IN LITERATURA:

Osebni arhiv Nika Kavčiča.

Blaznik, Pavle: *Škofja Loka in loško gospostvo (973–1803)*. Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1973, str. IX.

Naglič, Miha: Niko Kavčič (1915–2011). V: *Loški razgledi* 58, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 2012, str. 321–324.

Naglič, Miha: Vplivni mož iz ozadja. V: *Gorenjski glas*, 27. 12. 2011, str. 22–24.